

**Ministerstvo práce a sociálních věcí ČR
Odbor rodiny a dávkových systémů**

Č. j.: 2009/30350/21

V Praze dne 22. dubna 2009

Vyřizuje: Mgr. Petr Beck, PaedDr. Petr Niederle

Metodický pokyn č. 1/2009

k limitům využití dobrovolnické služby u osob v hmotné nouzi

Zákon č. 111/2006 Sb., o pomoci v hmotné nouzi, ve znění pozdějších předpisů (dále jen „zákon o pomoci v hmotné nouzi“), považuje výkon dobrovolnické služby v rozsahu 20 a více hodin měsíčně za jednu z možností osoby v hmotné nouzi prokázat snahu o zvýšení příjmu vlastní prací (§12 zákona o pomoci v hmotné nouzi). Proto může být pracovníky orgánu pomoci v hmotné nouzi nezaměstnané osobě v hmotné nouzi doporučena dobrovolnická služba. Osoba v hmotné nouzi vykonávající dobrovolnickou službu v uvedeném rozsahu je následně bonifikována při stanovení částky živobytí oproti osobám v hmotné nouzi, které jsou méně aktivní.

Pro výkon dobrovolnické služby jsou však nutné určité osobní předpoklady. Pro zamezení situace, že by orgány pomoci v hmotné nouzi doporučovaly všem osobám v hmotné nouzi činnost v dobrovolnických organizacích, a nikoli pouze těm, které jsou pro tuto činnost vhodné, vydává Ministerstvo práce a sociálních věcí ve spolupráci s Ministerstvem vnitra tento metodický pokyn.

Vzhledem k podmínkám dobrovolnické služby organizované podle zákona č. 198/2002 Sb., o dobrovolnické službě a o změně některých zákonů, ve znění pozdějších předpisů (dále jen „zákon o dobrovolnické službě“), je třeba uvést následující:

1. Dobrovolnickou službu mohou organizovat pouze nestátní neziskové organizace, jejichž projekt je akreditován dle zákona o dobrovolnické službě.

Akreditaci uděluje Ministerstvo vnitra s platností tří let. Seznam akreditovaných projektů je vyvěšen na webových stránkách Ministerstva vnitra (<http://www.mvcr.cz/dobrovolnicka-sluzba.aspx>). V seznámech není uveden vyčerpávající výčet všech podmínek projektu, jedná se pouze o informativní přehled oblastí působení akreditovaného projektu.

Rozhodnutí o udělení akreditace dokládá způsobilost nestátní neziskové organizace plnit zákonem stanovené povinnosti při vysílání dobrovolníků v daném projektu a v dané oblasti (viz níže). Organizace musí zabezpečit kvalitní výběr dobrovolníků, jejich přípravu, pojištění, popř. supervizi a kontrolu výkonu dobrovolnické služby. Musí minimalizovat rizika, která by mohla při výkonu dobrovolnické služby vzniknout.

Dobrovolníci působí na území ČR i v zahraničí v oblastech vymezených zákonem o dobrovolnické službě:

- a) Pomoc nezaměstnaným, osobám sociálně slabým, zdravotně postiženým, seniorům, příslušníkům národnostních menšin, imigrantům, osobám po výkonu trestu odnětí svobody, osobám drogově závislým, osobám trpícím domácím násilím, jakož i pomoc při péči o děti, mládež a rodiny v jejich volném čase.
 - b) Pomoc při přírodních, ekologických nebo humanitárních katastrofách, při ochraně a zlepšování životního prostředí, při péči o zachování kulturního dědictví, při pořádání kulturních nebo sbírkových charitativních akcí pro osoby uvedené v písmenu a), sociálně slabým, zdravotně postiženým.
 - c) Pomoc při uskutečňování rozvojových programů a v rámci operací, projektů a programů mezinárodních organizací, včetně mezinárodních nevládních organizací.
2. Jednou ze základních podmínek zákona o dobrovolnické službě je svobodné rozhodnutí dobrovolníka vykonávat dobrovolnickou službu bez nároku na odměnu. Jeho motivace k výkonu dobrovolnické služby by neměla být vedena pouhou snahou o zvýšení příspěvku na živobytí.
 3. Další podstatnou podmínkou zákona o dobrovolnické službě je, že dobrovolník nemůže vykonávat takové činnosti, kterými by nahrazoval práci osoby v pracovněprávním vztahu. Za dobrovolnickou službu nelze rozhodně považovat např. úklid, opravy a údržbu majetku v organizacích nebo nahrazování odborných pracovníků službami dobrovolníků např. v oblasti účetnictví, právního poradenství, zdravotní a sociální péče apod.
 4. Některé akreditované dobrovolnické aktivity se vyznačují vysokými nároky na adepty dobrovolnické služby (práce s dětmi, seniory, lidmi s postižením apod.). Na dobrovolníka jsou kladeny poměrně vysoké požadavky na jeho sociální inteligenci, komunikační schopnosti a psychickou vyrovnanost. V akreditovaných projektech je také často vyžadován výpis z rejstříku trestů. Z dosavadní krátké zkušenosti se zákonem o pomoci v hmotné nouzi vyplývá, že většina nezaměstnaných dosud delegovaných obcemi na akreditované dobrovolnické projekty nevyhovovala vstupním nárokům na výkon dobrovolnické služby. Doporučuje se, aby si orgány pomoci v hmotné nouzi zmapovaly ve svém okolí výskyt dobrovolnických organizací, které mají akreditované projekty dle zákona o dobrovolnické službě. Dále zkontaktovaly tyto organizace a zjistily, zda mohou aktuálně přijímat dobrovolníky, jakou činnost dobrovolníci vykonávají a jaké vstupní nároky jsou na adepty dobrovolnické činnosti kladeny. Teprve v návaznosti na zjištění zájmu a potřeby ze strany dobrovolnických organizací a na základě znalostí osob v hmotné nouzi a sociální práce s nimi identifikuje orgán pomoci v hmotné nouzi, zda-li jsou mezi těmito osobami vhodné adepty pro požadovanou dobrovolnickou činnost.
 5. Dobrovolnické aktivity, které nejsou tolik náročné na sociální dovednosti, jako je např. péče o životní prostředí, pomoc při zachování kulturního dědictví, jsou akreditovány jako projekty tzv. krátkodobého charakteru. Jedná se o jednorázové

nebo sezónní aktivity, kde většinou není možné splnit požadovaný limit 20 a více hodin měsíčně, resp. tento limit je možno plnit nárazově (jednorázově). Připomínáme, že lze dobrovolnickou službu kombinovat s veřejnou službou (počet hodin odpracovaných v obou službách se pro účely posouzení aktivity osoby v hmotné nouzi sčítá).

6. Je nutno předcházet tomu, aby nestátní neziskové organizace s akreditovaným projektem byly nadměrně zatěžovány odmítáním osob v hmotné nouzi, které nejsou pro určitý druh jejich činnosti vhodné, a proto je nezbytná úzká spolupráce orgánu pomoci v hmotné nouzi s nimi. Uvedené doporučení vychází z dosud získaných praktických zkušeností.
7. Dobrovolnickou službu orgány pomoci v hmotné nouzi doporučují osobám, které se nacházejí v situaci hmotné nouze „nově“, které byly dosud aktivní (pracovně, společensky apod.) a u nichž je především předpoklad, že situace hmotné nouze je pro ně krátkodobá a že budou schopny potřebnou dobrovolnickou službu vykonávat. V případě osob setrvávajících v hmotné nouzi dlouhodobě je využití dobrovolnické služby jako možnosti zachování pracovních dovedností problematické. U těchto osob se doporučuje využívat spíše dalších možností (veřejně prospěšné práce, krátkodobé zaměstnání, veřejná služba aj.), které mohou pružně reagovat na schopnosti a dovednosti těchto dotčených osob i na jejich větší počet.
8. Dobrovolnická služba vykonávána osobami v hmotné nouzi by měla probíhat na území České republiky.

Mgr. Klára Vítková Rulíková, v.r.
ředitelka odboru rodiny a dávkových systémů